

บทที่ 5

โอกาสในทางเลือกอาชีพใหม่ของผู้นึ่งดอกค้ำได้

5.1 ช่วงระยะเวลาที่ผู้นึ่งดอกค้ำได้ในอดีตเดินทางไปแสวงโชคนอกชุมชน

ระยะแรก (ปี 2510-2520) ชุมชนดอกค้ำได้เกิดปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยา ทำให้ระบบนิเวศวิทยาเปลี่ยนแปลง พื้นดินมีสภาพแห้งแล้ง ขาดน้ำหล่อเลี้ยง ดินไม่อุ้มน้ำ ปลูกข้าวไม่ได้ผลผลิต เนื่องจากฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล เกิดปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ซึ่งได้แก่อุทกภัย วัตภัย เกิดขึ้นบ่อยครั้งในรอบปี ดังเช่นงานการศึกษาของ (วารุณี ภูริสินสิทธิ์, 2542) ผลกระทบจากความแห้งแล้งต่อความเป็นอยู่ของชุมชน นอกจากนี้ผลของปรากฏการณ์ทางธรรมชาติทำให้สิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมได้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรโดยตรง เนื่องจากการกระทำของมนุษย์ ได้แก่ การตัดไม้ทำลายป่าในจังหวัด ในปี 2534 พื้นที่ป่าไม้ จำนวน 1,602,000 ไร่ ในปี 2542 พื้นที่ป่าไม้ลดเหลือเพียง 1,300,000 ไร่ สังเกตพบว่าป่าไม้ถูกทำลายทั้งสิ้น จำนวน 302,000 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 10.70 ภายในระยะเวลา 8 ปี (สำนักงานสถิติจังหวัด, 2542) สภาพดินฟ้าอากาศไม่เอื้ออำนวยให้แก่เกษตรกรชาวดอกค้ำได้ ได้ทำกิจกรรม ทำนา ทำไร่และทำสวน เป็นต้นประกอบกับชุมชนมีแหล่งน้ำและชลประทานมีจำนวนจำกัด ไม่เพียงพอกับความต้องการของเกษตรกร ความต้องการแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกในการดำรงชีพได้ตลอดทั้งปี นอกจากนี้แล้วการเข้าถึงทรัพยากรทางธรรมชาติได้น้อยมาก ชาวนามีอาชีพทำนาเพียงอย่างเดียว หลังฤดูกาลเก็บเกี่ยวชาวนาจะว่างงานแฝงเป็นประจำทุกปี ได้แก่ ทำงานไม่คุ้มทุน ใช้กำลังแรงงานมาก ผลผลิตที่ได้รับต่ำ (กรมการจัดหางาน, 2543) ไม่มีตำแหน่งงานรองรับในพื้นที่ ไม่มีรายได้เสริมจนเจือจรรอบครัว ขาดการลงทุนด้านอุตสาหกรรม เช่นการท่องเที่ยว ไม่มีการส่งเสริมอาชีพพื้นบ้านและมีได้นำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ให้ก่อประโยชน์สูงสุดต่อชุมชนต่อไป ความยากจนของผู้นึ่งดอกค้ำได้ จึงต้องพยายามต่อสู้ดิ้นรน ปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมและสภาวะการณ์ทางธรรมชาติ เพื่อความอยู่รอดของตน/ครอบครัว ประกอบกับทรัพยากร ได้แก่ ที่ดิน ที่นา และที่ทำกินอื่น ๆ ราคาถูก

เกิดปัจจัยผลักดัน (Push Factors) ให้ผู้นึ่งดอกค้ำได้อพยพไปหางานทำนอกชุมชนเพียงส่วนหนึ่ง ซึ่งมีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์

ระยะที่สอง (ปี 2521-2530) ผู้หญิงดอกคำใต้ในอดีต แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 ผู้หญิงดอกคำใต้ในอดีตเดินทางออกไปค้าบริการทางเพศในต่างแดน เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี ไต้หวัน และเยอรมัน เป็นต้น จะเข้าถึงทรัพยากรทางเศรษฐกิจได้จำนวนมาก จึงเป็นเหตุจูงใจให้ผู้หญิงดอกคำใต้หาช่องทางหรือวิธีการ ขั้นตอนและขนขวายหาเงินทอง เพื่อจะเดินทางไปประกอบอาชีพค้าบริการทางเพศและอื่น ๆ ในต่างแดน ซึ่งเป็นการเดินทางที่มีอุปสรรคทางการเงิน ต้องแสดงบัญชีทรัพย์สิน จำนวน 200,000 บาท (สองแสนบาทถ้วน) ขึ้นไป นอกจากนี้แล้ว ผู้หญิงเหล่านี้จะตกลงแต่งงานหรือจดทะเบียนสมรสกับผู้ชาย ชาวต่างประเทศ จึงจะขอหนังสือวีซ่าจากสถานทูตของประเทศที่ประสงค์จะเดินทางและทำหนังสือเดินทางจากกระทรวงการต่างประเทศได้สะดวกขึ้น อีกประการหนึ่ง จากการเก็บข้อมูลในพื้นที่สังเกตพบว่าผู้หญิงดังกล่าวซึ่งเดินทางไปประกอบอาชีพในต่างแดนไม่ได้ประกอบอาชีพการค้าบริการทางเพศเพียงอย่างเดียว ซึ่งประกอบอาชีพอิสระอื่น ๆ อีก เช่น การเข้าทำงานในโรงงานพับเสื้อสำเร็จรูปในประเทศญี่ปุ่น อัตราค่าจ้างเดือนละ 50,000 บาท และไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย สามารถจะออมเงินได้มาก ซึ่งต่างจากประเทศไทย ค่าใช้จ่ายต่ำ ขณะเดียวกันรายได้แต่ละเดือนน้อยมาก ถ้าเปรียบเทียบกับต่างประเทศแล้ว ประมาณการ 4-5 เท่า บางรายทำธุรกิจร่วมกับสามีจำหน่ายสินค้า เช่น แผลงลอยขายสินค้าในแหล่งชุมชน แห่งหนึ่งในประเทศเยอรมัน รายได้เดือนละ 60,000 บาท หักค่าใช้จ่าย ค่าเช่าแผง ก็ยังมีเหลือเก็บอีกจำนวนหนึ่ง ส่วนค่าใช้จ่ายส่วนตัว จะไม่ใช้จ่ายอะไรมากนัก พยายามช่วยเหลือตนเองมากที่สุด เช่น ตัดผมครั้งละ 5,000 บาท ก็จจะรวมผมยาวนาน ๆ ให้เพื่อนบ้านตัดให้ครั้งหนึ่งเพื่อประหยัดเงิน อดออม รวบรวมเงินส่งกลับบ้านให้พ่อ - แม่ ญาติ - พี่น้อง จัดการซื้อทรัพย์สินอันได้แก่ บ้าน ที่ดิน ที่นาและรถยนต์ เป็นต้น ตามแนวคิดทฤษฎีความสัมพันธ์เชิงอำนาจในครัวเรือนของชุมชน ผู้หญิงมีความเชื่อถือมากกว่าผู้ชาย ในเรื่องรักษาความสัมพันธ์ ส่งเงินให้แก่ครอบครัว โดยเฉพาะลูกของตนอยู่ในความดูแลของสมาชิกในครัวเรือน (Massey, et al. อ้างใน มุลนิธิผู้หญิง, 2540)

ประเภทที่ 2 ผู้หญิงดอกคำใต้ในอดีต ประกอบอาชีพอิสระ การค้าบริการทางเพศในชุมชนเมือง เช่น กรุงเทพฯ หาดใหญ่ - สงขลา และภูเก็ต เป็นต้น วิธีการขั้นตอนของการเข้าสู่การค้าบริการทางเพศของผู้หญิงดอกคำใต้ อาจจะตัดสินใจโดยสมัครใจไปเองหรือถูกบีบบังคับ ล้อลวงเขาวงกตไปค้าบริการทางเพศ ตามแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการค้าบริการทางเพศองค์ประกอบที่สำคัญของการค้าบริการทางเพศ คือ การบังคับและการหลอกลวงเขาวงกต (Wijers อ้างใน มุลนิธิผู้หญิง, 2540) เมื่อผู้หญิงดอกคำใต้ในอดีตถูกล้อลวงหรือสมัครใจไปค้าบริการทาง

เพศกับสำนักผู้ค้าบริการหรือนายหน้าแล้ว มักจะถูกกดขี่ บังคับ ช่มเหง ทำร้ายน้ำใจ ให้ทำงานจน
 ค้มทุนที่จ่ายล่วงหน้าให้แก่ผู้ปกครอง เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัวไป ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
 ไทย ฉบับปีที่ 2540 มาตรา 30 และมาตรา 80 มีเจตนารมณ์ชัดเจนที่จะส่งเสริมศักดิ์ศรีของ
 ความเป็นมนุษย์ สิทธิมนุษยชน ความเสมอภาคระหว่างชาย / หญิง ดังนั้นหากสำนักผู้ค้าบริการ
 ทำร้ายร่างกาย กดขี่ บีบบังคับ สุภาพสตรี ถือว่าเป็นการกระทำละเมิดสิทธิมนุษยชน การอยู่ใน
 สังคมเมืองไม่ใช่เป็นเรื่องง่ายสำหรับผู้หญิงดอกคำใต้ ซึ่งด้อยโอกาสทางการศึกษา ความรู้และ
 ข้อมูลข่าวสาร ผู้หญิงเหล่านี้ตกอยู่ในภาวะจำยอม ถูกเอารัดเอาเปรียบจากเจ้าของสำนักผู้ค้า
 บริการ ต้องปฏิบัติตนอยู่ในกฎ ระเบียบ วินัยของเจ้าของสำนักผู้ค้าบริการทุกประการ

ประเภทที่ 3 ผู้หญิงดอกคำใต้ในอดีตที่ดำรงชีพอยู่ในชุมชน แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท
 ดังนี้

1. **ผู้หญิงภาคเกษตร** ประกอบอาชีพหลัก ได้แก่ การทำนา อาชีพรอง ทำไร่, ทำสวน สวน
 อาชีพเสริม รับจ้างทั่วไป ตัดเย็บเสื้อผ้า เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเกษตรกร เข้ารับการฝึก
 อบรมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ด้านการพัฒนาอาชีพ เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เป็น
 ผู้นำหญิงในหมู่บ้าน เช่น อบต.หญิง เป็นประธานกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น

2. **ผู้หญิงดอกคำใต้** ซึ่งได้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาระดับที่สูงขึ้น ภายใน / นอกชุมชน
 ประกอบอาชีพเป็น ครู พยาบาล ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น สมาชิก
 พรรคการเมืองระดับชาติ พนักงานบริษัท ร้านค้า ทำธุรกิจส่วนตัว เป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ คิดว่าเป็น
 กลุ่มพัฒนาชุมชนในอนาคตต่อไป

ระยะที่สาม (ปี 2531-2543) ผู้หญิงดอกคำใต้ในอดีตกลับคืนสู่ภูมิลำเนา

สาเหตุผู้หญิงดอกคำใต้ในอดีต ประกอบอาชีพการค้าบริการทางเพศต่างแดน เดินทาง
 กลับภูมิลำเนา เนื่องจากแต่งงานมีครอบครัว จดทะเบียนสมรสกับผู้ชายชาวต่างประเทศ ตั้งครรภ์
 ทำกิจการประกอบอาชีพภายในชุมชน หนังสือเดินทางหมดอายุ รับภาระเลี้ยงดูสมาชิกภายใน
 ครอบครัว แต่งงานอยู่กับสามีภายในชุมชน จึงไม่คิดจะไปประกอบอาชีพการค้าบริการทางเพศ
 อีกต่อไป

สาเหตุผู้หญิงดอกคำใต้กลับสู่ต่างแดน เนื่องจากแต่งงานอยู่กับสามีชาวต่างประเทศ
 ดูแลบุตร - ธิดา ทำธุรกิจเปิดร้านอาหารอยู่ต่างประเทศ เปิดร้านแผงลอย จำหน่ายสินค้า บางราย
 ตั้งครรภ์หลังจากคลอดแล้ว ก็จะเดินทางไปอยู่กับสามี ณ ต่างประเทศ สำหรับบุตร / ธิดา ยัง

เยาว์วัยฝากไว้กับ พ่อ – แม่ หรือ พี่ – น้อง ดูแลจนกว่าอายุอยู่วัยเรียน ก็จะรับบุตร / ธิดา ไปเรียนหนังสือยังต่างประเทศ

สาเหตุผู้หญิงดอกคำใต้ในอดีตที่เดินทางกลับสู่ชนบท เนื่องจากจะแต่งงานกับผู้ชายไทยด้วยกันกลับมาใช้ชีวิตที่ภูมิลำเนา ผู้หญิงบางรายติดเชื้อเอสไอวีมีอาการ เดินทางกลับมาพักฟื้นรักษาตัวที่บ้านตนเอง มีภาระต้องรับเลี้ยงดูแลสมาชิกภายในครอบครัว เปิดกิจการขนาดเล็กภายในชุมชน

ผู้หญิงดอกคำใต้ในปัจจุบัน เดินทางไปประกอบอาชีพการค้าบริการทางเพศบางส่วนมีน้อยมาก เนื่องจากหน่วยงานบริการภาครัฐได้มีแผนการศึกษาแบบใหม่ มีเงินกู้เพื่อการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ประกอบกับสถานศึกษา ตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 6 โรงเรียนอาชีวศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนเปิดทำการสอนภายในชุมชนหลายแห่ง ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดแผนการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี เริ่มกำหนดใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 เป็นต้นไป ประกอบกับโอกาสในทางเลือกอาชีพการค้าบริการทางเพศของผู้หญิงดอกคำใต้ประสบปัญหาด้านสาธารณสุข การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ มีสถิติผู้ป่วยโรคเอดส์และติดเชื้อมีอาการของโรงพยาบาลดอกคำใต้ในปี 2542 จำนวนเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ (พรภิมล ภีระบรรณ, 2543: สัมภาษณ์) จึงทำให้การตัดสินใจของผู้หญิง ดังกล่าวไปประกอบอาชีพการค้าบริการทางเพศลดน้อยลง

5.2 ข้อมูลเปรียบเทียบการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสในทางเลือกอาชีพของผู้หญิงดอกคำใต้

ผู้หญิงดอกคำใต้ในอดีตด้วยทำงานแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

ประเภทที่ 1 ผู้หญิงดอกคำใต้ในอดีตด้วยทำงาน ประกอบอาชีพอิสระ การค้าบริการทางเพศในต่างแดน เช่น ญี่ปุ่น เกาหลี ไต้หวัน และเยอรมัน เดินทางกลับสู่ภูมิลำเนา

ประเภทที่ 2 ผู้หญิงดอกคำใต้ในอดีตด้วยทำงาน ประกอบอาชีพอิสระ การค้าบริการทางเพศ เช่น กรุงเทพฯ หาดใหญ่-สงขลา และภูเก็ต เดินทางกลับสู่ภูมิลำเนา

ประเภทที่ 3 ผู้หญิงดอกคำใต้ในอดีตด้วยทำงานดำรงชีพอยู่ในชุมชน จัดแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท ได้แก่ ผู้หญิงดอกคำใต้ภาคเกษตร/ผู้หญิงดอกคำใต้มีโอกาสเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น

เมื่อเปรียบเทียบกับ การเข้าถึงทรัพยากรของผู้หญิงด้อยค่าได้วัยทำงาน รวม 3 ประเภท ซึ่ง จัดหมวดทรัพยากร ออกได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่ หมวดกายภาพ หมวดเศรษฐกิจ หมวดสังคม และหมวดเทคโนโลยีและการสื่อสาร (ดังตารางที่ 3)

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Chiang Mai University

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสในทางเลือกอาชีพของผู้หญิงดอกคำใต้

ประเภทที่ 1 (ออกต่างแดน)	ประเภทที่ 2 (ชุมชนเมือง)	ประเภทที่ 3 (ชุมชนชนบท)
<p>1. หมวดภายภาพ เข้าถึงทรัพยากรที่ดิน ที่นา ไร่ และสวน การเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์มีมูลค่ามาก เพราะมีรายได้สูง เศรษฐกิจดี ตามแนวคิดของ(มูตินิผู้หญิง อ่างใน ธีรนาถ กาญจนอักษร, 2542)</p> <p>2. หมวดเศรษฐกิจ เข้าถึงทรัพย์สินเงินทอง เงินฝาก ธนาคาร เงินออม ผู้หญิงจะมีความน่าเชื่อถือมากกว่าชายในเรื่องส่งเงินให้แก่ครอบครัว(Massey,et.al. อ่างใน มูตินิหญิง, 2540)</p> <p>3. หมวดสังคม การเข้าถึงทรัพย์สินเงินทองมากย่อมเป็นที่ยอมรับต่อสังคมและชุมชน (ชาย โฟลิตตา และคณะ ; 2537)</p> <p>4. หมวดเทคโนโลยีและการสื่อสาร การเข้าถึงความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร การศึกษา ทักษะความสามารถสนับสนุนสมาชิกในครอบครัวได้เรียนหนังสือในระดับที่สูงขึ้น</p>	<p>1. หมวดภายภาพ เข้าถึงทรัพยากรที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ การเป็นเจ้าของครอบครัวของกรรมสิทธิ์ได้น้อยกว่าประเภทแรก เนื่องจากถูกจำกัดบริการเออาร์ตเอาเปรียบทางการเงิน (Wijers อ่างใน มูตินิผู้หญิง, 2540)</p> <p>2. หมวดเศรษฐกิจ เข้าถึงทรัพยากร ทรัพย์สิน เงินฝากธนาคาร รถยนต์ บ้าน ได้น้อยมาก รายได้เฉลี่ยเดือนละ 5,000 บาท (ชาย โฟลิตตาและคณะ, 2537)</p> <p>3. หมวดสังคม การเข้าถึงทรัพยากรทางด้านแหล่งหน้าที่สังคมได้น้อย การไม่ยอมรับจากชุมชน ปัญหาด้านสุขภาพ ติดเชื้อ เอช ไอ วี (ผาสุก พงษ์ไพจิตร อ่างใน ธีรนาถ กาญจนอักษร, 2542)</p> <p>4. หมวดเทคโนโลยีและการสื่อสาร การเข้าถึงทรัพยากรความรู้ ข้อมูลข่าวสาร การศึกษา เป็นผู้ด้อยโอกาสทางการศึกษา สนับสนุนสมาชิกในครอบครัวเรียน</p>	<p>1. หมวดภายภาพ การเข้าถึงทรัพยากร การทำนา ไร่ และทำสวน ขาดแหล่งน้ำและชลประทาน ป่าไม้ถูกทำลาย พื้นดินมีสภาพแห้งแล้ง ไม่มีน้ำหล่อเลี้ยงตลอดฤดูกาล ผลผลิตต่ำ ขายไม่ได้ราคา เข้าถึงทรัพยากรได้น้อยมาก แม้ว่าการสืบทอดมรดกที่ดินเป็นฝ่ายหญิง แต่ที่ดินในชุมชนมีราคาถูก (วิฑูรย์ ปัญญาฤดูแลและตรียศ ตรีมรรคา อ่างใน ประสาน ตั้งติกบุตร, 2542)</p> <p>2. หมวดเศรษฐกิจ การเข้าถึงทรัพยากรมีรายได้มีงานทำ การรับมรดกอสังหาริมทรัพย์ อัตราค่าจ้างต่ำ ขายแรงงาน ออกหางานทำนอกบ้าน (รัชนีกร ทิพวานา. อ่างใน วาสุณี ภูริสินสิทธิ์, 2542)</p> <p>3. หมวดสังคม การเข้าถึงทรัพยากร การมีส่วนร่วมทางกิจกรรม ตำแหน่งหน้าที่ในสังคม เป็นผู้นำชุมชน อบต. ประธานองค์กรเครือข่ายสตรี ประธานแม่บ้าน ครูพยาบาล ความเสมอภาคของสตรีตามกฎหมาย</p>

5.3 โอกาสในการพัฒนาผู้หญิงดอกคำใต้

ในอดีต การพัฒนาของผู้หญิงดอกคำใต้วัยทำงานกับการเข้าถึงทรัพยากร ได้แก่ ที่ดิน แรงงาน และทุน การศึกษาและข้อมูลข่าวสาร ทักษะ ซึ่งเป็นการเข้าถึงยากมาก อันได้แก่ที่ดิน ทุน ส่วนมากเป็นของเจ้าหนี้ จำนวน 50% การที่ชาวนาดองเช่านาของเจ้าหนี้ทำนาแต่ละปี ได้ผลผลิต แบ่งครึ่งต่อครึ่งกับเจ้าหนี้ บางครั้งเจ้าหนี้บางรายมีความรักใคร่ปรองดองกัน รู้จักคุ้นเคยกันมาก หลายปีก็อาจจะแบ่งสรรปันส่วนตามที่ตกลงกัน ซึ่งในปีใดข้าวในนาถูกน้ำท่วม ชาวนาก็จะมีข้าว รับประทานไม่ถึงตลอดทั้งปี ผลผลิตไม่คุ้มทุน ชาวนาไม่มีเงินทุนพอสำหรับทำนา ต้องกู้ยืมเงินจาก เจ้าหนี้ ในอัตราที่สูง ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ หลังจากฤดูกาลเก็บเกี่ยว ประชากรจะว่างงาน ผ่างเป็นประจำทุกปี ไม่มีรายได้เสริมจนเจือจรรอบครัว มีอาชีพหลักได้แก่ การทำนาตลอดทั้งปี อาชีพรองทำไร่และทำสวน การเพาะปลูกไม่ได้ผล กล่าวอีกนัยหนึ่งทรัพยากรบุคคลรวมถึง กำลัง แรงงาน ความรู้ ความสามารถ ทักษะ ระดับการศึกษาของผู้หญิงดอกคำใต้ในขณะนั้น เป็นผู้ ด้อยโอกาสทางการศึกษา เรียนจบแค่การศึกษาภาคบังคับ ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ไม่มีโอกาส เรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น

เนื่องจากขาดแคลนทุนทรัพย์และผู้อุปการะเลี้ยงดู ประกอบกับสมาชิกในครอบครัวมี จำนวนหลายคน ซึ่งสถานภาพของผู้หญิงภายในครอบครัวจะต้องรับภาระหน้าที่ด้านเศรษฐกิจ ครอบครัวเป็นลำดับแรก ดังนั้นผู้หญิงดอกคำใต้จึงต้องพยายามดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของสมาชิก ครอบครัว เพื่อยกฐานะของครอบครัวให้ทัดเทียมกับผู้อื่นในสังคมและสนองตอบทางด้านร่างกาย เช่น อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ที่อยู่อาศัย ตามแนวคิด Maslow (อ้างในวิทยา วรณศิริ, 2532) ผู้หญิงดอกคำใต้วัยทำงานในอดีตจำนวนหนึ่ง จึงอพยพเข้าสู่เมือง เพื่อหางานทำเป็น แรงงานไร้ฝีมือและทักษะ (Unskilled labour) ในการประกอบอาชีพ ตำแหน่งหน้าที่ครอบครัวเป็น เพียงแรงงานภาคเกษตร ใช้แรงงานเป็นทุนในการผลิตภาคเกษตร

ในช่วงปี 2518 เป็นต้นมา นโยบายในการพัฒนาและจัดการศึกษาแก่ชุมชน สิ่งสำคัญเน้น อาชีพชาวบ้านเป็นวัตถุประสงค์ในการศึกษาพัฒนา เพื่อยับยั้งการเคลื่อนย้ายแรงงานออกนอก ชุมชน บัณฑิตชนและสังคมควรจะได้รับข้อมูลข่าวสารทางเลือกในการฝึกอาชีพ รวมทั้งการแนะนำ ช่วยเหลือในการพัฒนาความรู้ซึ่งกันและกัน (กรมการจัดหางาน, 2542) ตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าว สาร ปี 2540 บัญญัติไว้ว่า เพื่อให้รู้เท่าทันสถานการณ์ ระบบและขั้นตอนในการผลิตต้องติดต่อกับ สังคมภายนอก อันได้แก่ นายทุน นักธุรกิจ พ่อค้าคนกลาง เกษตรกร มีความรู้พื้นฐาน ไม่อาจหัน

เล่นให้เสียผู้อื่นได้ ควรจะสร้างเกราะป้องกันตนเองของสังคม ตั้งเป็นประชาสังคม เพื่อมีส่วนร่วม ในกิจกรรมกลุ่มในการต่อรองผลประโยชน์ของกลุ่ม ควรจะรับรู้เรื่องการประชาสัมพันธ์การตลาด และการจัดการภายในกลุ่มด้วย

โอกาสในทางเลือกอาชีพใหม่ของผู้หญิงดอกคำใต้ ได้แก่การเข้าถึงทรัพยากรทางแรงงาน ในการประกอบอาชีพและแหล่งจัดหาเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพของผู้หญิงดอกคำใต้ในอนาคต ตามโครงการพัฒนาอาชีพสตรีในชนบทของหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ซึ่งผู้หญิงดอกคำใต้ควร จะได้รับการพัฒนาศักยภาพบทบาทของสตรีในด้านการผลิตใหม่ ปรับปรุงผลผลิต การบรรจุภัณฑ์ การรักษาคุณภาพของสินค้า การจัดการทางด้านการตลาด มิใช่รับทราบแต่เป็นแม่บ้านดูแลความ เป็นอยู่ของสมาชิกในครอบครัว (สุธีรา ทอมสัน, 2537) ดังนั้นภาครัฐและเอกชนควรจะสนับสนุน ให้กลุ่มสตรี / แม่บ้าน เข้ารับการฝึกอบรมพัฒนาความรู้และจัดแหล่งเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพ เพื่อกลุ่มได้มีอาชีพเสริมและเพิ่มรายได้จนเจือครอบครัว ชุมชนต่อไป ดังเช่นโครงการพัฒนาอาชีพ สตรีในชนบทต่อไปนี้

1. ศูนย์ส่งเสริมกิจกรรมพัฒนาชุมชนดอกคำใต้

ในปี 2516 – 2518 หน่วยงานของรัฐร่วมกับสมาคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทยและ ชาวดอกคำใต้ ร่วมกันจัดตั้งศูนย์พัฒนาขึ้น เพื่อวัตถุประสงค์ศึกษาอบรมเยาวชนสตรีด้านอาชีพต่างๆ เช่น ตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างเสริมสวย อาชีพจักสาน ประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์ผักตบชวาและดูแลเลี้ยงเด็ก ปฐมวัย เป็นต้น ผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาฯ ระหว่างปี 2518 – 2542 จำนวน 30,925 คน (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดพะเยา, 2543)

2. การจัดงาน “วันดอกคำใต้บ้าน” อำเภอดอกคำใต้ จ.พะเยา

หน่วยงานภาครัฐและเอกชนร่วมกันสนับสนุนงบประมาณจัดงาน “วันดอกคำใต้บ้าน” เป็นประจำทุกปีต่อเนื่องกันมาเป็นเวลา 15 ปี โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมองค์กรสตรีระดับอำเภอได้แสดงศักยภาพการเป็นผู้นำท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ตลอดจนสร้างเครือข่ายในการร่วมงานซึ่งกันและกัน
2. เพื่อจัดหาทุนดำเนินงานด้านพัฒนาอาชีพของกลุ่มสตรีของอำเภอดอกคำใต้
3. การมีส่วนร่วมของกลุ่มสตรีแต่ละตำบล รวม 12 ตำบล ได้แสดงผลงานของ กิจกรรมกลุ่ม / เครือข่าย อาชีพออกสู่สายตาประชาชนโดยทั่วกัน
4. เป็นสื่อกลางรณรงค์ประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร ด้านยาเสพติด ด้านสาธารณสุข ปัญหาโรคเอดส์และการป้องกันล่อลวงหญิงไปค้าประเวณีจากกลุ่มมิชชันนารี

3. โครงการให้ความรู้แก่เยาวชนสตรี ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชนและประชาชนทั่วไป
หน่วยงานภาครัฐมีแนวทางป้องกันมิให้เยาวชนสตรีถูกล่อลวงหรือสมัครใจไปประกอบ
อาชีพอย่างไม่เหมาะสม โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติ ค่านิยม พฤติกรรม วัฒนธรรมของเยาวชนสตรีในท้องถิ่น ที่
มีค่านิยมทางวัตถุ
2. เพื่อร่วมกันรณรงค์ประชาสัมพันธ์การเป็นกุลสตรีไทย/ การรักษาวลสงวนตัว ความ
บริสุทธิ์ให้แก่เยาวชนสตรีและช่วยกันสกัดกั้นกระบวนการค้าประเวณีจากกลุ่ม
มิจฉาชีพ
3. เผยแพร่ข้อมูลการประกอบอาชีพ ทดสอบความถนัดด้านอาชีพการเลือกอาชีพ
และการศึกษาให้เหมาะสมกับตนเอง เพื่อให้เห็นความสำคัญของอาชีพ เป็นต้น

จากข้อมูลการสำรวจ พิจารณาสาเหตุของนักเรียนไม่มีโอกาสศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น

- ขาดแคลนทุนทรัพย์ / ครอบครัวแตกแยก / ขาดผู้อุปการะ
- ต้องการบวชทดแทนบุญคุณบิดา – มารดา
- ประกอบอาชีพส่วนตัว / รับจ้างทั่วไป
- อพยพครอบครัวไปทำงานนอกชุมชน
- ไม่สมัครใจเรียนต่อ

จากข้อมูลข้างต้น ตั้งแต่ปีการศึกษา 2537 เป็นต้นมา ผลการดำเนินการรณรงค์นักเรียน
ชั้นปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง

นอกจากนี้แล้วภาครัฐและเอกชนยังระดมทุนการศึกษาสำหรับเด็กนักเรียนหญิงที่จบชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 6 เข้าศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น ในปีการศึกษา 2537 – 2539 จำนวน 411 ทุน
งบประมาณ 2,904,400 บาท (เซาว์ เปล่งวิทยา, 2542)

ผลการดำเนินการรณรงค์นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2537 เป็นต้นมา มีผู้เข้า
ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 1 ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง ส่วนนักเรียนที่ไม่มีโอกาส
ศึกษาต่อในปีการศึกษา 2537 คิดเป็นร้อยละ 17.45 หรือ 178 คนจากจำนวน 988 คน ต่อมาในปี
การศึกษา 2538 จำนวนนักศึกษาที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อมีจำนวนลดเหลือเพียง 1 คน จากจำนวน
นักเรียนใน 1,020 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 0.09 (ดูรายละเอียดในตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 ข้อมูลผู้สำเร็จการศึกษาชั้นประถม ศึกษาปีที่ 6 และไม่มีโอกาสศึกษาต่อใน ระดับที่สูงขึ้น

ลำดับ ที่	ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียนชั้น ป.6			จำนวนนักเรียนไม่มี โอกาสศึกษาต่อ			จำนวนร้อยละ ของนักเรียนไม่มี โอกาสศึกษาต่อ
		ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม	
1	2537	478	510	988	88	90	178	17.45
2	2538	536	484	1,020	1	-	1	0.09
3	2539	489	488	979	-	1	1	0.10
4	2540	443	458	901	3	5	8	0.80
5	2541	420	363	783	13	7	20	2.55
6	2542	395	381	776	7	6	13	1.60

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการอำเภอดอกคำใต้ ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2543

ข้อมูลผู้สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมปีที่ 3 และปีที่ 6 ในปีการศึกษา 2542 - 2543 นักเรียนหญิงชั้นปีที่ 3 ผู้สำเร็จการศึกษามี 409 และ 426 คน และนักเรียนชั้นปีที่ 6 ผู้สำเร็จการศึกษามี 218 และ 297 คน จำนวนผู้สำเร็จการศึกษาเพิ่มขึ้นตามลำดับ (ดูตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 ข้อมูลผู้สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6

ลำดับที่	ปีการศึกษา	จำนวนนักเรียนชั้น ม.3			จำนวนนักเรียนชั้น ม.6		
		ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
1	2542	455	409	874	145	218	363
2	2543	470	426	896	198	297	495

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการอำเภอดอกคำใต้ ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2543

ข้อมูลผู้สำเร็จการศึกษาระดับชั้น ปวช.-ปวส. ปีการศึกษา 2541-2543 นักเรียนหญิงชั้น ปวช.3 ผู้สำเร็จการศึกษามี 92, 98 และ 100 คน และนักเรียนชั้น ปวส.2 ผู้สำเร็จการศึกษามี 75, 175 และ 118 คน ข้อมูลผู้สำเร็จการศึกษาระดับ ปวช. และปวส. (ดูตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 ข้อมูลผู้สำเร็จการศึกษาระดับชั้น ปวช. และปวส. ปีการศึกษา 2541 – 2543

ลำดับที่	ปีการศึกษา	นักเรียนชั้น ปวช. 3			นักเรียนชั้น ปวส. 2		
		ชาย	หญิง	รวม	ชาย	หญิง	รวม
1	2541	23	92	115	33	75	108
2	2542	30	98	128	100	157	257
3	2543	10	100	100	69	118	197
รวม	2541-2543	63	280	343	202	350	562

ที่มา : โรงเรียนพะเยาพาณิชยการเทคโนโลยี อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา วันที่ 16 สิงหาคม 2543

4. โครงการ “ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน”

ในปี 2538 ผู้นำกลุ่มชาวบ้าน รวม 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลบ้านหนองหล่ม บ้านถ้ำ บ้านปิ่น และคือเวียง ร่วมกันจัดตั้ง “ศูนย์รวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน” เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกับสมาชิก ปัจจุบันมีสมาชิกจำนวน 5862 ราย ทุนละ 10 บาท รวมเงินจำนวน 986,765 บาท เงินทุนหมุนเวียน 12,980,630 บาท และเงินกองกลางพัฒนากลุ่ม 3,411,604.66 บาท นอกจากนี้ศูนย์ฯ ยังมีหน้าที่รับฝากเงิน ออมเงินจากสมาชิกกลุ่มและให้เงินกู้ยืมแก่สมาชิกภายในกลุ่มเป็นประจำทุกเดือน

5. “ศูนย์ศึกษาพัฒนาสังคม”

จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์แก้ไขปัญหาคาความยากจนของเยาวชน ชาย-หญิง ภายใน/นอกชุมชน และสนับสนุนทุนการศึกษาแก่นักเรียน เรียนดีแต่ขาดทุนทรัพย์ และแก้ไขปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณีเด็ก ปัญหาสุขภาพ โรคเอดส์ เป็นต้น ผู้ดำเนินกิจการศูนย์ฯ ได้แก่ อาจารย์มุกดา อินตะสาร ซึ่งได้รับรางวัลระดับภูมิภาค คนดีศรีสังคม ประจำปี 2538 รางวัลครูดีเด่น ประจำปี 2539 และรางวัลระดับประเทศจากองค์การสหประชาชาติ คือรางวัลแก้ไขปัญหาคาความจน (The Race Against Poverty Certificate of Recognition) ประจำปี 2542

6. โครงการสินเชื่อเพื่อการพัฒนา

โครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท (ส.พ.ช.) วัตถุประสงค์ ตั้งเป็นกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกิจกรรมเครือข่ายในชุมชนและนอกชุมชนที่มีความสัมพันธ์ต่อกัน เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2539 โดยแจกจ่ายตามเงื่อนไขของกรมการจัดสรรตำบลละ 150,000 บาท เช่น บ้านวังขอนแดง ตำบลห้วยลาน มีสมาชิกกลุ่มจำนวน 96 คน จำนวนเงินสัจจะสะสม 51,050 บาท จะนำเงินฝากธนาคารออมสิน วันอนุมัติเงินกู้ วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2540 สมาชิกภายในหมู่บ้านสามารถจะกู้เงินจากคณะกรรมการหมู่บ้าน ไปประกอบอาชีพ เช่น ปลูกกระเทียม จัดซื้อปุ๋ย ทำหน่อไม้อัดปิ้ง จักสาน เครื่องปั้นดินเผา ดอกไม้ประดิษฐ์ ชื่ออาหารเลี้ยงสัตว์ เป็นต้น โครงการดังกล่าวมีจำนวนสมาชิก 30 หมู่บ้าน ได้รับอนุมัติเงินกู้ไปแล้ว จำนวน 1,600,000 บาท จำนวนเงินสัจจะสะสม 1,447,031 บาท สำหรับดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาท จะรวมกับเงินทุนหมุนเวียน กองทุนหมู่บ้าน ชาวบ้านสามารถกู้เงินไปซื้อ จะรวมกับเงินทุนหมุนเวียนกองทุนหมู่บ้าน ชาวบ้านสามารถกู้เงินไปซื้อปุ๋ยในราคายุติธรรม ผลผลิตต่อหน่วยก็จะได้เงินทุน (ดังตารางที่ 7)

7. กองทุนพัฒนาชนบท (กพช.) ธนาคารออมสิน สาขาดอกคำใต้

เป็นนโยบายของรัฐมุ่งกระจายรายได้ เพื่อพัฒนาชนบทและยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนให้ดีขึ้น โดยธนาคารออมสินสาขาดอกคำใต้ มีบทบาทในการพัฒนาชนบท จัดดำเนินโครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท สนับสนุนการพัฒนาเพื่อสร้างพลังความเข้มแข็ง การจัดการให้แก่สมาชิกกลุ่ม การบริหารจัดการภายในกลุ่ม การประกอบอาชีพ สำหรับด้านการเงิน สพช. จะให้สินเชื่อเงินกู้แก่กลุ่มต่าง ๆ เพื่อดำเนินกิจกรรมภายในกลุ่มที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มและชุมชน และมีการออมทรัพย์ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง

- สินเชื่อเพื่อธุรกิจขนาดกลางขนาดย่อม (SMEs) วงเงินกู้ 10,000 – 5,000,000 บาท เพื่อสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนและกระตุ้นเศรษฐกิจ ตามนโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยมุ่งให้สินเชื่อ SMEs แก่ผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรม การผลิตหัตถกรรม การบริการและการเกษตร ส่วนประเภทธุรกิจทั่วไป ธุรกิจค้าปลีก – ค้าส่ง ธุรกิจบริการ ธุรกิจนำเข้าและธุรกิจส่งออก อัตราดอกเบี้ย 3.5% ต่อปี (ดูตารางที่ 8)

ตารางที่ 7 ข้อมูลการดำเนินงานกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกิจการรื้อขาย จังหวัดพะเยา
ข้อมูล ณ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2543

ที่	กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต			ปี พ.ศ. ที่ จัดตั้ง	จำนวน สมาชิก (คน)	จำนวน เงินสะสม สะสม (บาท)	การฝากเงิน		การกู้เงิน		สมาชิก สห. (วัน เดือน ปี)	ผล การ จัด ระดับ
	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล				อำเภอ	สถานที่ ฝากเงิน	จำนวน เงินฝาก (บาท)	สถานที่ กู้เงิน		
1.	4	ทุ่ง	ดอนศรีชุม	ดอกคำใต้	2541	118,664	ออมสิน	สห.	150,000	19/2/2	3	
2.	6	ทุ่งหลวงพัฒนา	"	"	2542	91,400	"	"	150,000	10/7/42	2	
3.	8	สันป่าหมากเหนือ	"	"	2542	26,270	"	"	-	-	1	
4.	9	สันป่าหมากใต้	"	"	2541	35,106	"	"	-	-	1	
5.	10	บุญเจริญ	"	"	2542	52,166	"	"	-	-	2	
6.	2	ร่องบัวลอย	"	"	2542	43,194	"	"	-	-	1	
7.	4	จำเริญ	สันโค้ง	"	2541	49,843	"	"	-	-	1	
8.	5	ใหม่ราษฎร์บำรุง	"	"	2541	29,304	"	"	-	-	1	
9.	9	สันป่าหมากใต้	ดอกคำใต้	"	2541	8,039	"	"	-	-	1	
10.	9	บ้านปิ่นเสด็จ	บ้านปิ่น	"	2541	47,840	"	"	-	15/1/42	1	
11.	3	บ้านดง	ดงสุวรรณ	"	2541	24,225	"	"	-	-	1	
12.	10	สันป่าสัก	"	"	2542	18,360	"	"	-	-	1	
13.	2	ดงสันป่าจี้เหนือ	"	"	2542	66,511	"	"	-	-	2	
14.	4	บ้านดงใหม่	"	"	2542	25,260	"	"	-	-	2	
15.	11	วังขอนแดง	ห้วยลาน	"	2539	51,050	"	"	150,000	27/2/40	3	

ตารางที่ 7 (ต่อ)

ที่	กลุ่มคอมพิวเตอร์เพื่อการผลิต			ปี พ.ศ. ที่จัดตั้ง	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนเงินที่จะสะสม (บาท)	การฝากเงิน		การกู้เงิน		สมาชิกสมาคม (วัน เดือน ปี)	ชนิดการจดทะเบียนระดับ
	หมู่ที่	บ้าน	ตำบล				อำเภอ	สถานที่ฝากเงิน	จำนวนเงินฝาก (บาท)	สถานที่กู้เงิน		
16.	12	เนินสมบุรณ์	ห้วยลาน	ดอกคำใต้	47	19,802	ออมสิน	-	-	-	-	1
17.	14	เนินสามัคคี	"	"	95	27,920	"	สพท.	150,000	30/4/40	30/4/40	2
18.	4	คำพัฒนา	ป่าซาง	"	112	121,300	"	สพท.	150,000	27/7/39	27/7/39	3
19.	5	คำล่าง	"	"	112	55,727	"	-	-	4/4/39	4/4/39	3
20.	6	ห้วยฝาย	บุญเกิด	"	48	60,685	"	สพท.	100,000	9/12/42	9/12/42	2
21.	9	ใหม่พัฒนา	"	"	58	62,225	"	-	-	-	-	3
22.	1	ห้วยสูง	หนองหล่ม	"	54	33,910	"	สพท.	150,000	1/4/40	1/4/40	2
23.	2	ใหม่เหนือ	"	"	30	15,922	"	-	-150,000	-	-	3
24.	3	ใหม่พัฒนา	"	"	75	101,267	"	สพท.	150,000	10/4/40	10/4/40	3
25.	4	ท่านคร	"	"	106	60,012	"	"	150,000	3/5/40	3/5/40	3
26.	5	แม่พริก	"	"	70	45,119	"	"	-	1/4/38	1/4/38	3
27.	6	ปางจุ่น	"	"	43	18,300	"	-	150,000	-	-	2
28.	8	หนองหล่ม	"	"	117	97,221	"	สพท.	-	25/4/40	25/4/40	3
29.	2	โพธิ์ทอง	คือเวียง	"	80	39,280	"	-	-	-	-	2
30.	3	ร่องบัวลอย	ดอกคำใต้	"	30	1,100	"	-	-	-	-	
							รวม	1,447,031		1,600,000		

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนดอกคำใต้

ตารางที่ 8 โครงการปล่อยสินเชื่อให้แก่ชุมชน

ลำดับที่	ประเภทสินเชื่อ	จำนวน / บาท
1	สินเชื่อสวัสดิการ สร้างคุณค่าให้กับชีวิต	12,000,000 บาท
2	สินเชื่อโทรทง สร้างรากฐานให้กับชีวิต	20,000,000 บาท
3	สินเชื่อการเคหะ สร้างบ้านที่อยู่อาศัย	40,000,000 บาท
	รวมทั้งสิ้น	72,000,000 บาท

ที่มา : ธนาคารออมสิน สาขาดอกคำใต้ ณ วันที่ 15 สิงหาคม 2543

จากการสัมภาษณ์ฝ่ายสินเชื่อ ธนาคารออมสินสาขาดอกคำใต้ คุณไพรินทร์ วงศ์คำ กล่าวถึงสินเชื่อเพื่อไปประกอบอาชีพเป็นรายย่อย เช่น หาบเร่ แผงลอย ร้านอาหาร เป็นต้น ทางธนาคารฯได้ปล่อยสินเชื่อไปแล้ว แต่เนื่องจากเกิดปัญหาการเร่งรัดหนี้ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะผู้กู้รายย่อยมีหลักแหล่งไม่แน่นอน ติดตามเก็บหนี้ไม่ได้ ทางธนาคารฯ จึงได้ชะลอการปล่อยสินเชื่อประเภทนี้ไปก่อน ธนาคารได้ปรับเปลี่ยนแนวทางใหม่ โดยมีการพัฒนาเงื่อนไขให้รัดกุมยิ่งขึ้นและเพื่อประโยชน์แก่ชุมชนดอกคำใต้ จึงได้ประชาสัมพันธ์เผยแพร่โครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบทสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน รวมพลังกันก่อตั้งเป็นกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม เช่น กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กลุ่มจักสานหมวก กลุ่มออมทรัพย์หมู่บ้านและกลุ่มรวมน้ำใจธนาคารหมู่บ้าน เป็นต้น

8. กิจกรรมกลุ่มสานหมวกบ้านसानไซงาม จำนวน 30 คน กลุ่มออมทรัพย์ 87 คน ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมพื้นเมือง การสานหมวกจากเดิมใช้วัสดุจักสานด้วยเส้นตอกไม้ไผ่ ต้นทุนต่ำ ปัจจุบันปรับเปลี่ยนเส้นฟางมีสีสรรหลายหลาก มีน้ำหนักเบามาก ที่สำคัญหาได้ง่ายกว่าเส้นตอก ซึ่งจักมาจากลำต้นไม้ไผ่

กลุ่มจักสานหมวก บ้านसानไซงาม จำนวน 30 คน หมู่ที่ 4 ตำบลสว่างอารมณ์ ตั้งกลุ่มตั้งแต่ปี 2539 รวม 3 กลุ่ม ๆ ละ 10 คน เดิมทำหมวกเป็นอุตสาหกรรมครอบครัว ปัจจุบันมีการสั่งสินค้าเพิ่มขึ้น มีพ่อค้าคนกลางนำรถปิคอัพมารับภายในบ้านสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ๆ ละ 1,000 ใบ ชนิดของหมวกที่สานจะมีขนาดเล็ก (สำหรับใช้วันนำรถยนต์) หรือเป็นของชำร่วยราคาใบละ 10 บาท ส่วนหมวกใบขนาดกลางกันแดดกันฝน สำหรับชาวนาทางภาคอีสานหรือภาคตะวันออก ใบละ 15 บาท ขนาดใหญ่สุด ราคาใบละ 20 – 25 บาท มีหลายหลากสีเป็นกิจกรรมของกลุ่มชาวบ้านทำกันเป็นลำเป็นสัน ก่อตัวใหญ่โตเป็นเครือข่ายตำบลหนึ่งไปอีกตำบลหนึ่ง จากตำบล

สว่างอารมณ์ เชื่อมโยงไปตำบลคอนศรีชุม ตำบลดอกคำใต้ และตำบลบุญเกิด ชาวบ้านหลังจากทำกิจวัตรประจำวันแล้วจะนำฟางมาสานต่อเป็นเส้นยาว 16 วา ในราคาละ 5 บาท เวลาว่างจับกลุ่มคุยกัน ชาวบ้านจะสานเส้นฟางไปด้วย และขณะเดียวกันตอนกลางคืนนั่งดูละครทีวีจนจบช่วงเวลาแล้ว เขาจะสานได้หลายเส้น ซึ่งทำรายได้เสริมให้ชาวบ้านแทบทุกบ้านจะจับกลุ่มนั่งสานและคุยกันไปด้วย

หน่วยงานของรัฐสนับสนุนเงินทุนประกอบอาชีพเป็นกลุ่มแม่บ้าน ซึ่งเป็นเงินกู้เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ (Miyazawa plan) จะให้แก่กลุ่ม ประมาณ 70% เช่น กลุ่มแม่บ้านจักสานหมวก หมูที่ 4 ตำบลสว่างอารมณ์ จำนวนเงิน 100,000 บาท และยังสนับสนุนอุปกรณ์การตัดเย็บ เช่น จักรอุตสาหกรรม จากสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงาน ภายในสมาชิกกลุ่มมีเงินกู้เพื่อการผลิตให้สมาชิกกู้คนละ 1,000 – 2,000 – 10,000 บาท ไปประกอบอาชีพได้อีก โดยคิดอัตราดอกเบี้ย 2% ทุก ๆ วันที่ 30 ของเดือน คณะกรรมการบริหารนำเงินจากสมาชิกฝากไว้ที่ธนาคารออมสิน ต่อจากนั้นก็จะจัดสรรให้สมาชิกยื่นกู้ไว้ต่อไป ทำเป็นวัฏจักรเงินหมุนเวียนภายในกลุ่ม ซึ่งปัจจุบันกลุ่มดังกล่าวเป็นกลุ่มที่มีเครือข่ายมากและพลังเข้มแข็งที่สุดกลุ่มหนึ่ง

9. โครงการสร้างชีวิตใหม่ให้แก่สตรีชนบท

วัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อเตรียมการอาชีพให้แก่สตรีที่เดินทางกลับภูมิลำเนาเดิม ส่งเสริมให้เยาวชนสตรีและครอบครัวมีค่านิยมในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพที่ถูกต้องและเหมาะสม การเข้าร่วมโครงการทำให้ปรับเปลี่ยนแนวคิดใหม่ เลือกรูปแบบอาชีพใหม่ มีรายได้ สามารถปรับตัวอยู่กับสังคมปัจจุบัน งบประมาณโครงการ 7.2 ล้านบาท

หลักสูตรการฝึกอบรม ประกอบด้วย การตัดเย็บเสื้อผ้า ทำผ้าท่มนวม ทอผ้า ทำเซรามิค ประดิษฐ์ดอกไม้ เย็บปักประดิษฐ์ บั๊กจักรอุตสาหกรรม ปลูกดอกไม้เมืองหนาวและเพาะเห็ด สำหรับ จังหวัดพะเยา อำเภอดอกคำใต้ รวม 3 รุ่น จำนวน 90 คน อาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า ดำเนินการฝึกอบรม ณ ศาลาเอนกประสงค์ บ้านประชาภักดี ตำบลร่มเย็น อำเภอเชียงคำ ระหว่างเดือน ธันวาคม 2539 ถึงเดือนเมษายน 2540 โรงงานตัดเย็บเสื้อผ้า บ้านคำ ตำบลป่าซาง อำเภอ ดอกคำใต้ ระหว่างวันที่ 16 ธันวาคม 2539 – 1 มิถุนายน 2540 และศูนย์พัฒนาอาชีพดอกคำใต้ อำเภอ ดอกคำใต้ ระหว่างวันที่ 16 ธันวาคม 2539 ถึงวันที่ 1 เมษายน 2540 ระยะเวลาการฝึกอบรมรวม 88 วัน 4 เดือน ช่วงเวลาการฝึกอบรม กลุ่มสตรีได้รับเงินยังชีพ วันละ 50 บาท

เมื่อเปรียบเทียบการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสในการเลือกอาชีพใหม่ของผู้หญิงดอกคำใต้ กับผู้หญิงในจังหวัดภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รวม 29 จังหวัด ผู้หญิงดอกคำใต้ได้รับการสนับสนุนการฝึกอบรมจากโครงการ รวม 2 รุ่น จำนวนทั้งหมด 60 คน จังหวัดพะเยาได้รับการสนับสนุนเพียง 3 รุ่น จำนวนผู้สำเร็จการเข้าฝึกอบรม 90 คน จะเห็นว่าภาครัฐได้เล็งเห็นความสำคัญของผู้หญิงดอกคำใต้มากกว่าผู้หญิงในจังหวัดอื่น ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐเพียงอำเภอละ 1 รุ่น จังหวัดละประมาณ 3 - 4 อำเภอ ให้สอดคล้องตามสัดส่วนประชากรของแต่ละจังหวัด ทั้งนี้เนื่องจากผู้หญิงดอกคำใต้ไม่มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและการเลือกประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมและเพียงพอ (กรมประชาสงเคราะห์, 2543)

10. มาตรการเงินกู้ยืมเงินทุนประกอบอาชีพ เพื่อแก้ไขปัญหาการถูกเลิกจ้าง /ว่างงานระยะเวลาก่อนชำระหนี้ 5 ปีปลอดดอกเบี้ย

เป็นโครงการเงินทุนประกอบอาชีพ เพื่อแก้ไขปัญหาการถูกเลิกจ้างและว่างงานและรองรับคืนกลับสู่ภูมิภาคใน การกู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพอิสระตามที่ตนถนัดและมีความรู้ ความสามารถ และสนใจในกิจการนั้น โดยปลอดดอกเบี้ย ชำระคืนภายใน 5 ปี

สภาพการณ์และสภาพปัญหาสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศตั้งแต่ปี 2541 เป็นต้นมา ส่งผลให้เกิดปัญหาขาดเสถียรภาพทางการเงิน สถาบันการเงินปิดกิจการหลายแห่ง เศรษฐกิจตกต่ำ เกิดสภาวะเงินเฟ้อ มีเงินทุนสำรองระหว่างประเทศลดลง หนี้ไม่ก่อให้เกิดรายได้เพิ่มขึ้น ผู้ประกอบธุรกิจปิดกิจการ ลดพนักงานตามขั้นตอนของรัฐ พนักงานทั้งรัฐและเอกชนลดลง การสร้างงานน้อย เกิดการว่างงานเพิ่มสูงขึ้น รัฐบาลจึงต้องดำเนินการตามนโยบายหลายอย่าง เพื่อช่วยเหลือผู้ถูกเลิกจ้างและว่างงาน โดยให้กู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพ (ดูตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 โครงการเงินทุนประกอบอาชีพ เพื่อแก้ไขปัญหาการถูกเลิกจ้าง /ว่างงาน จ.พะเยา ปี 2542 - 2543

ลำดับที่	อำเภอ	ปีงบประมาณ 2541		ปีงบประมาณ 2542		ปีงบประมาณ 2543		หมายเหตุ
		จำนวน /ราย 10,000 บาท	จำนวน/บาท	จำนวน/ราย 6,000 บาท	จำนวน/บาท	จำนวน/ราย 5,000 บาท	จำนวน/บาท	
1	ดอกคำใต้	46	690,000	}	779,356	-	-	ประกอบอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า หีบแร่ การเกษตร จักสาน ช่างไฟฟ้า เลี้ยงสุกร เลี้ยงโค และกระบือ
2	เชียงคำ	63	705,000			-	-	
3	เชียงม่วน	26	166,000			1	5,000	
4	เมือง	80	1,154,000			24	144,000	
5	ปง	34	465,000			2	25,000	
6	จุน	32	480,000			-	-	
7	กึ่งภูมยขาว	18	210,100			77	463,000	
8	กึ่งภูซาง	39	270,000			-	-	
9	แม่ใจ	57	360,000			33	222,000	
10	ชาวไทยภูเขา	78	1,000,000			-	-	
รวม		473	5,500,000	127	779,356	137	859,000	

ที่มา : สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดพะเยา (2543)

โอกาสในทางเลือกอาชีพใหม่ของผู้หญิงดอกคำใต้ ได้แก่การได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชนตามโครงการพัฒนาสตรีในชนบท แบ่งออกได้ 2 ประเภท ดังนี้

1. โครงการฝึกอบรมด้านอาชีพให้แก่เยาวชนสตรี คือการเข้าถึงทรัพยากรครอบครัวที่จับต้องไม่ได้ ได้แก่ ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ทักษะ ความชำนาญ สิ่งเหล่านี้เป็นต้นทุนในการประกอบอาชีพ ทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วยอำนาจ สุขภาพ และทักษะ ความรู้ ความสามารถ ผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการลงมือหรือดำเนินการทำกิจกรรม อำนาจอาจจะแบ่งย่อยเป็น ด้านการเงิน ทรัพย์สิน บารมี มีบริวาร ผู้รับอุปถัมภ์ ย่อมจะเข้าถึงทรัพยากรได้เร็ว และความถี่สูง หากกล่าวถึงการเข้าถึงทรัพยากรครอบครัวเชิงความรู้ความสามารถ เช่น นักศึกษาจบระดับปริญญาตรี บรรจุงานราชการ อัตราเงินเดือนตามวุฒิการศึกษาที่สำนักงาน กพ. กำหนด อัตราเงินเดือน ๆ ละ 6,360 บาท เริ่มบรรจุงานครั้งแรก ส่วนมากที่จบสายอาชีวศึกษา ปวช. อัตราเงินเดือน ๆ ละ 4,700 บาท แสดงให้เห็นว่าการศึกษาระดับที่สูงย่อมจะได้เปรียบและเข้าถึงทรัพยากรได้มากกว่า ในขณะที่เดียวกันด้านข้อมูลข่าวสาร ทักษะและความชำนาญ ผู้ที่มีทักษะความชำนาญ ย่อมจะทำงานได้จำนวนชิ้น มากกว่า เพราะมีความชำนาญ ย่อมจะทำได้เร็วและใช้เวลาน้อย จำนวนเนื้องานได้มาก ค่าจ้างย่อมได้สูงกว่าผู้ที่ไม่มีความชำนาญหรือเป็นแรงงานที่ไร้ฝีมือ เช่น แรงงานวัยทำงานของผู้หญิง ดอกคำใต้จำนวนหนึ่ง เป็นแรงงานภาคเกษตร เป็นผู้ด้อยโอกาสในด้านการศึกษา การเข้าถึงทรัพยากรได้น้อยกว่าผู้มีการศึกษาสูง เพราะภาครัฐไม่มีนโยบายสนับสนุนการศึกษาภาคบังคับระดับประถมศึกษาที่สูงขึ้นเช่นเดียวกับแผนการศึกษาภาคบังคับ คณะกรรมการปฏิรูปการศึกษาระบบในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2540 กำหนดแผนเงินกู้เพื่อการศึกษาสนับสนุนขุดหลุมแก่การศึกษาเอกชน รัฐบาลกำหนดนโยบายให้เปิดโรงเรียนขยายโอกาสในชุมชนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น นโยบายของรัฐที่จะดำเนินการเร่งด่วน 5 ประการ ได้แก่ โครงการเกษตรเพื่อชีวิต โครงการจัดหาน้ำดื่ม น้ำใช้ของสถานศึกษา การทำโรงเรียนให้เป็นปัจจุบัน และการศึกษาต่อเนื่อง 12 ปี แสดงให้เห็นว่า โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากรของผู้หญิงดอกคำใต้ในอนาคตมีมากขึ้นตามลำดับ

2. กองทุนพัฒนาอาชีพสตรี ได้แก่ การเข้าถึงทรัพยากรครอบครัวที่จับต้องได้ เช่น ที่ดิน ทุน และแรงงาน เป็นต้นทุนดำเนินการประกอบอาชีพ (ลูริสและคณะอ้างใน บั้วพันธ์ุ พรหมพักพิง, 2542) ทรัพยากรมนุษย์ ประกอบด้วย อำนาจหน้าที่ สุขภาพ ทักษะ ความรู้ - ความสามารถ ขั้นตอนการผลิต ประกอบด้วย คน การจัดการ เงิน หรือทุนและวัตถุดิบ คนมีอำนาจตัดสินใจดำเนินการจัดสรรบุคลากรตามความรู้ ความสามารถ และเหมาะสมกับลักษณะงาน หน่วยงาน

ภาครัฐ / เอกชน ได้จัดสรรโครงการเงินทุนเพื่อประกอบอาชีพ โครงการพัฒนาอาชีพสตรีชนบทของ ธนาคารออมสิน สำหรับบริการสินเชื่อให้กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ไปดำเนินกิจกรรมด้านการประกอบอาชีพให้เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มและสมาชิกกลุ่ม ซึ่งปัจจุบันทางธนาคารได้สนับสนุนเงินทุนให้แก่ กลุ่มแม่บ้านสวนไชงาม หมู่ที่ 4 ตำบลสว่างอารมณ์ อำเภอดอกคำใต้ ถือว่าเป็นกลุ่ม/ เครือข่ายขนาดใหญ่ในชุมชนดอกคำใต้ ปัจจุบันกลุ่มได้ขยายสมาชิกออกไปนอกหมู่บ้าน กิจกรรมเครือข่ายขยายใหญ่โตจากตำบลหนึ่งไปสู่อีกตำบลหนึ่ง ภายในชุมชน เพื่อจักสานหมวกจำหน่ายให้แก่ชาวนา ชาวไร่ ชาวนวนในต่างจังหวัด โดยเฉพาะจังหวัดทางภาคตะวันออก ได้แก่ จันทบุรี ระยอง ชลบุรี เป็นต้น ดังนั้น หลังจากเสร็จภารกิจประจำวันแล้ว ผู้หญิงดอกคำใต้ยามมีเวลาว่างนั่งสนทนากัน ขณะเดียวกันก็จักสานเครือหมวกไปด้วย อัตราราคาเส้นละ 5 บาทต่อ 16 วา พช สอบถามกลุ่มผู้หญิงดอกคำใต้กล่าวว่า แม้จะได้ราคาต่ำ แต่จำเป็นต้องทำอย่างน้อยเป็นค่าใช้จ่ายภายใน ครอบครัว ค่าน้ำ ค่าไฟฟ้า และค่าโทรศัพท์ เป็นต้น นอกจากนี้กลุ่มแม่บ้าน “สวนไชงาม” ยังได้รับเงินสนับสนุนตามโครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ (Miyazawa plan) อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 เพื่อนำไปดำเนินการบริหารงานภายในกลุ่มอีกด้วย

โครงการสินเชื่อเพื่อพัฒนาชนบท คือ กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตและกิจกรรมเครือข่าย จังหวัด โดยสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอดอกคำใต้เริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี 2539 โดยแจกจ่ายตามเงื่อนไขของคณะกรรมการบริหารจัดการจัดสรรตำบลละ 150,000 บาท มอบให้คณะกรรมการแต่ละตำบล จัดสรรเงินให้แก่สมาชิกกลุ่มในหมู่บ้าน เพื่อเป็นทุนประกอบอาชีพ เช่น การปลูกกระเทียม ทำหน่อไม้อัดปิ้ง จัดซื้อปุ๋ยด้านการเกษตร จักสาน เครื่องปั้นดินเผา และดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น

โครงการเงินทุนประกอบอาชีพ เพื่อแก้ไขปัญหาการถูกเลิกจ้าง /ว่างงาน มีไว้สำหรับรองรับผู้ถูกเลิกจ้างและว่างงานกลับสู่ภูมิภาค ได้มีโอกาสกู้ยืมเงินทุนไปประกอบอาชีพ ระยะเวลาการผ่อนชำระหนี้ 5 ปี ปลอดดอกเบี้ย เนื่องจากเกิดสถานการณ์และปัญหาสภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจของประเทศ เมื่อปี 2537 เป็นต้นมา ส่งผลให้เกิดปัญหาขาดเสถียรภาพทางการเงินเกิดสภาวะเงินเฟ้อ ผู้ประกอบธุรกิจปิดบริการ ลดพนักงานตามขั้นตอนของรัฐ การสร้างงานน้อย การว่างงานเพิ่มขึ้น รัฐบาลจึงดำเนินการตามนโยบาย เพื่อช่วยเหลือผู้ถูกเลิกจ้างและว่างงาน ซึ่งกลับสู่ภูมิภาค โดยให้กู้ยืมเงินเพื่อประกอบอาชีพ เช่น หาบแร่ แฝงลอย ตัดเย็บเสื้อผ้า ด้านการเกษตร เลี้ยงสุกร เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา และโค - กระบือ เป็นต้น

สรุป การเข้าถึงทรัพยากร และโอกาสในทางเลือกอาชีพใหม่ของผู้หญิงดอกคำใต้ปัจจุบัน ได้รับโอกาสทางเลือกใหม่ ด้านการพัฒนาได้มากกว่าผู้หญิงดอกคำใต้ในอดีต ดังปัจจัยที่กล่าว

ข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ด้านทรัพยากรธรรมชาติ ด้านสาธารณสุข การแพร่ระบาดของโรคเอดส์ ด้านการศึกษาและโครงสร้างพื้นฐานของรัฐที่เข้าสู่ตำบลและหมู่บ้าน สิ่งสำคัญด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันชุมชนดอกคำใต้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนมีความหลากหลาย ย่อมจะปรับตัวก่อตัว เมื่อได้รับผลกระทบจากปัจจัยภายนอก (External Factors) มากมาย (จุฑารัตน์ เมืองแก้ว, 2537)

5.4 ภาพลักษณ์ของผู้หญิงดอกคำใต้ปัจจุบัน

สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอดอกคำใต้ ได้มีการส่งเสริมสนับสนุนให้สตรีรวมกลุ่มจัดตั้งเครือข่ายองค์กรสตรีในระดับอำเภอ เพื่อให้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร บทบาทหน้าที่ของปัจเจกชนและสังคมปัจจุบัน ตลอดจนแสดงศักยภาพการเป็นผู้นำของชุมชน ซึ่งสภาพการณ์ของผู้หญิงดอกคำใต้ มีการพัฒนาศักยภาพของตน ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของสตรีในชุมชนได้ทันต่อสถานการณ์ เหตุการณ์บ้านเมือง สอดส่องดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ไม่ยอมให้ภาพพจน์ของผู้หญิงดอกคำใต้ดั่งเช่นอดีต จะพบว่าองค์กรสตรีระดับอำเภอ ชมรมครูโรงเรียนประถมศึกษา อำเภอดอกคำใต้ ได้ยื่นหนังสือเสนอต่อท่านรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ได้แก่ ท่านคุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ เกี่ยวกับผู้จัดการละครเรื่อง “แค่เอื้อม” คือ นายสยาม สังวริบุตร ได้เขียนบทละครส่วนหนึ่งพาดพิงถึงสาวดอกคำใต้ เมื่อชาวดอกคำใต้ส่วนหนึ่งรับชมละครเรื่องดังกล่าวเกิดความไม่พอใจผู้จัดละครเป็นอย่างยิ่ง จึงได้ขอให้ผู้จัด ทำพิธีขอขมาต่อประชาชนชาวดอกคำใต้ ในวันที่ 13 สิงหาคม 2543 เวลา 13.30 น. ณ วัดบุญเกิด ตำบลดอกคำใต้ (รูปภาพดอกคำใต้, 2543 : 24) จากเหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นพฤติกรรมของผู้หญิงดอกคำใต้ปัจจุบัน เป็นองค์กรเครือข่ายพลังมวลชนที่เข้มแข็ง สามารถตีแผ่การกระทำเสื่อมเสีย ชื่อเสียศักดิ์ศรีของผู้หญิงดอกคำใต้ต่อสาธารณชนและสื่อมวลชนได้อย่างสมเกียรติ เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างต่อชนรุ่นอนาคตต่อไป คณะผู้จัดหรือสื่อมวลชนควรระมัดระวังต่อการเสนอข้อมูลข่าวสารมิให้เกิดผลกระทบต่อปัจเจกชนหรือชุมชนโดยทั่วไป ปัจจุบันผู้หญิงดอกคำใต้ได้พัฒนาตนเองเพิ่มขึ้น

ด้านข้อมูลข่าวสารระดับอำเภอ

การรับรู้ข่าวสารของประชาชนดอกคำใต้ อย่างทั่วถึงทำให้ประชาชนในชุมชนดอกคำใต้ โดยผู้หญิงดอกคำใต้สนใจรับรู้ข่าวสาร ด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นการพัฒนาตนเองและสังคมให้ทันต่อเหตุการณ์บ้านเมืองปัจจุบัน แต่ละหมู่บ้านมีหอกระจายข่าว ประจำหมู่บ้าน แต่ละครัวเรือนมีวิทยุ - โทรทัศน์ และเครื่องอำนวยความสะดวกพร้อมเพียง บางบ้านมีสัญญาณจานดาวเทียมเพื่อรับข้อมูลข่าวสารระหว่างประเทศ มีศูนย์ส่งเสริมสหกรณ์ ประจำหมู่บ้าน มีห้องข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานสาธารณสุข ชมรม อ.ส.ม. กองทุนยา กองทุน โภชนาการ บัตรสุขภาพ ค่ารักษาพยาบาล นอกจากนี้แล้วข่าวราชการยังเป็นแหล่งข่าวประจำหมู่บ้าน เช่น กำนัน - ผู้ใหญ่บ้าน อบต. ครู แพทย์ประจำตำบล เป็นต้น สถานศึกษาในอำเภอ จำนวน 44 แห่ง ห้องสมุดประจำอำเภอ 1 แห่ง ครู / อาจารย์ 677 คน การสาธารณสุข โรงพยาบาล จำนวน 1 แห่ง ขนาด 30 เตียง คลินิก จำนวน 4 แห่ง แพทย์ จำนวน 3 คน พยาบาล จำนวน 48 คน สถานีอนามัย จำนวน 14 แห่ง เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 61 คน (อำเภอดอกคำใต้, 2542)

ข้อมูลสถิติผู้ป่วยโรคเอดส์ / ผู้ติดเชื้อมีอาการของโรงพยาบาลดอกคำใต้ มีสถิติสูงขึ้น ตามลำดับ แยกเป็นรายตำบล รวม 11 ตำบล และนอกชุมชนอีก 1 เขต รวมผู้ป่วยเอดส์ จำนวน 735 ราย และผู้ติดเชื้อมีอาการ จำนวน 380 ราย รวมทั้งสิ้น 1,115 รายเมื่อเปรียบเทียบกับข้อมูลผู้ป่วยเอดส์ปี 2542 จำนวน 1,094 คน เพศชายร้อยละ 70.6 เพศหญิง 29.4 อาชีพกรรมกร มากที่สุด รองลงมาผู้ใช้แรงงาน (ดูตารางที่ 10)

ตารางที่ 10 คุณภาพชีวิต จำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์ / ผู้ติดเชื้อมีอาการ แยกเป็นรายตำบล

ตำบล	ผู้ป่วยเอดส์	ผู้ติดเชื้อมีอาการ	รวม
ปิ่น	79	19	98
ถ้ำ	58	23	91
ดอนศรีชุม	68	49	117
สันโค้ง	42	23	65
ดอกคำใต้	106	28	134
ห้วยลาน	84	57	141
หนองหล่ม	27	13	40
ป่าซาง	61	42	103
บุญเกิด	35	14	49
สว่างอารมณ์	32	28	60
คือเวียง	27	15	42
นอกเขต	116	69	185
รวม	735	380	1,115

ที่มา : โรงพยาบาลดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา (2543)

5.5 แนวทางการพัฒนาของสตรีชนบทในอนาคต

1. โครงการพัฒนาสตรี ภาครัฐและเอกชน

- สตรีมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ ปรุงแต่ง ด้านเศรษฐกิจ เช่น สนับสนุนนโยบายการเงินระดับชาติ โครงการกระตุ้นเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียง ทุนนิยมเสรี ด้านสังคม-วัฒนธรรม เช่น เสี่ยงพหุลักษณะของชุมชน เช่น โรคเอดส์ ยาเสพติด โสเภณีเด็ก และด้านการเมือง การขัดเกลาทางการเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชน ต้องถือว่าการเมืองการปกครองเป็นเรื่องของตนเอง การมีส่วนร่วมแบบ Self – Government (เอนก เหล่าธรรมทัศน์, 2543)

- การมีส่วนร่วมด้านการบริหารชุมชน การศึกษา เป็นผู้นำชุมชน เช่น อบต.หญิง ปลัดหญิง กำนันผู้ใหญ่บ้านหญิง ด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิต ข้อมูลข่าวสาร เช่น หอกระจายเสียง ศูนย์ส่งเสริมราษฎรประจำหมู่บ้าน ด้านชีวิตชุมชน เช่น วัฒนธรรม ค่านิยม เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาพฤติกรรมชุมชน

- ด้านการเมือง / ปัญหาสิ่งแวดล้อม

2. การจัดบริการสวัสดิการขั้นพื้นฐานของครอบครัวและสิ่งแวดล้อมทางกายภาพในเรื่อง น้ำดื่ม น้ำใช้ บริการสุขภาพอนามัย ที่สตรีได้รับผลตอบสนองต่อบริการเหล่านั้นได้เพิ่มขึ้น (มาฆะ ชิตคะสังคะ, 2522)

- การพัฒนาชนบทมุ่งที่จัดระดับความยากจน
- ภาวะการศึกษาที่ไม่เหมาะสมและไม่สมดุลย์ เช่น เงินกู้เพื่อการศึกษา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปี 2540 แผนการศึกษาภาคบังคับ 12 ปี
- การกระจายรายได้ที่ไม่ทัดเทียม ชุมชนเมือง / ชุมชนชนบท เช่น ภาษีรายได้ นโยบายรัฐ โครงสร้างพื้นฐาน อัตราการเสียภาษีใช้มาตรการเดียวกันทั่วประเทศ
- การใช้แรงงานอันเปล่าประโยชน์ ซึ่งนำไปสู่ผลผลิตตกต่ำ การกำหนด โครงการพัฒนาสตรี เพื่อให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบท
- สร้างความเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตทางเศรษฐกิจ / สังคม โดยการพัฒนาเน้นเป็นไปในทิศทางตอบสนองความต้องการของปัจเจกชนและสังคม

ด้วยเหตุดังกล่าว จึงต้องศึกษาภาวะเศรษฐกิจและสังคมการใช้เวลาและปริมาณงาน การรับรู้ของสามี ข้อมูลข่าวสาร การอบรม การศึกษาลู่ทางการเปลี่ยนแปลง